

Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

"אלה אזכרה"

1) Selichot for Yom Kippur

סליחות ליוה"כ

2) Midrash Eileh Ezkerah

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד תלט ד"ה כשברא הקב"ה את

3) Selichot for Yom Kippur

סליחות ליוה"כ

4) Midrash Eileh Ezkerah

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד תלט ד"ה כשברא הקב"ה את

5) Bereishit 35

בראשית פרק לה

6) Rashi Shemot 15:6

רש"י שמות פרק טו פסוק ו

7) Rashi Bereishit 43

רש"י בראשית פרק מג

8) Bereishit 45

בראשית פרק מה

9) Rashi Bereishit 45

רש"י בראשית פרק מה

10) Shir HaShirim 7

שיר השירים פרק ז

11) Chagigah 3a

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ג עמוד א

12) Devarim 25

דברים פרק כה

13) Midrash HaGadol

מדרש הגדול

14) Tanya 32

ספר ליקוטי אמרים (התניא)

15) Sefer HaYovlim 37

ספר היובלים, פרק לד

16) Bereishit 46

בראשית פרק מו

17) Yalkut Shimoni, Bereishit 35

ילקוט שמעוני תורה פרשת בראשית רמז לה

18) Yalkut Shimoni, Mishlei

ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסד

19) Beit Yoseph, Orach Chaim

בית יוסף אורח חיים סימן תרנא אות יא (ב) ד"ה אם צריך

Rabbi Meir Goldwicht

ו' תשרי תשס"ו • 10/9/'05

A program of
The Center for the Jewish Future
At Yeshiva University

1) סליחות ליוה"כ

אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה. כי בלעונו זדים כעגה בלי הפוכה. כי בימי השר לא עלתה ארוכה, לעשרה הוגי מלוכה. בלמדו ספר מפי משולי ערמת, והבין ודקדק בדת רשומת. ופתח בואלה המשפטים וחשב מזמת, וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת, (חטאנו צורנו, סלח לנו יוצרינו)

2) אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד תלט ד"ה כשברא הקב"ה את

כשברא הקב"ה את האילנות גברו וגבהו וגדלו עד למאד, ושמוחו שמחה גדולה, כיון שברא הקב"ה את הברזל נעצבו ואמרו אוי לנו שברא הקב"ה ברזל הקוצץ אותנו, [חזרו ואמרו אם לא ניתן לברזל עץ לבית יד לא יוכל לקצץ בנו], וכן ישראל אלמלא שלמדו לקיטר תורה לא היו באים לידי כך, פעם אחת היה יושב ועוסק בתורה ומצא כתוב וגונב איש ומכרו וגו' (שמות כ"א ט"ז) והלך וטח הבית כלו בנעלים ודבקם בכתלים, ושלה אחר רבן שמעון בן גמליאל וחבריו ואמר להם מי שגנב איש מבני ישראל והלך ומכרו מה דינו? אמרו לו חייב מיתה, אמר להם אם כן אתם חייבים מיתה, קבלו על עצמכם דין שמים. אמרו לו למה, אמר להם בשביל אחי יוסף שמכרו את יוסף דכתיב וימכרו את יוסף (בראשית ל"ז כ"ח), וכתיב על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים (עמוס ב' ר'), ולכן טח אותו רשע את הבית במנעלים כדי שיכירו באיזה דבר מכרו את יוסף שנאמר בעבור נעלים, בדמי נעלים. וכי אדם יפה כיוסף היו מוכרים אותו בעשרים כסף? אלא בשעה שהכניסוהו לבור הפשיטוהו והשליכוהו לבור ערום ויפשיטו את יוסף וגו', וכתיב והבור ריק אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. כיון שראה יוסף את נפשו בין אותן החיות נעצב ואמר אוי לי שאיני ניצול מן החיות האלו. ומרוב יראה ופחד אבד תוארו ויפיו ממנו, אך סגר הקב"ה פי החיות ולא הזיקו לו. וכשראו אחי יוסף ארחת ישמעאלים הוציאוהו מן הבור ערום ומכרוהו כן, אמר הקב"ה צדיק כזה יעמוד ערום לפני הבריות? אמרו קמיע אחד היה תלוי בצוארו ושלה הקב"ה את גבריאל והוציא מאותו קמיע בגד ולבשו. כיון שראו אחי יוסף אמרו לאותן הישמעאלים החזירו לנו הבגד הזה שלא מכרוהו לכם אלא ערום, ויאמרו הישמעאלים לא נחזיר לכם, עד שהוסיפו להם עוד ארבעה זוגות מנעלים, ובאותו בגד הביאוהו למצרים ובו מכרוהו ובו אסרוהו ובו הביאוהו לפני פרעה ובו מלך על מצרים. ואותו קיסר הרשע היה יודע שמכרוהו בנעלים ואמר להם קבלו עליכם דין שמים.

3) סליחות ליוה"כ

גבה לב בגדולים, וצוה למלאות פלטרו נעלים. וקרא לעשרה חכמים גדולים, מביני דת וטעמיה בפלפולים, דינו משפט זה לאשרו, ואל תעוהו בכזב לאמרו, כי אם הוציאוהו לאמרו ולאורו, כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל, והתעמר בו ומכרו. (חטאנו צורנו, סלח לנו יוצרנו)

4) אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד תלט ד"ה כשברא הקב"ה את

אמרו לו אם אחי יוסף מכרו אחיהם אנו מה פשענו ולמה תהרוג אותנו. אמר להם אם היו אחי יוסף היום בחיים הייתי תופשם ועושה בהם דין, עכשיו שאינם בחיים אעשה בכם דין שאתם שקולים כאחי יוסף במכירתו. אמרו לו תן לנו זמן שלשה ימים עד שנדע אם גזרה זו באה מן השמים נקבל עלינו דין שמים. נתן להם זמן שלשה ימים ונתקבצו הללו הרוגי מלכות ואלה הן: רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בן אלישע כהן גדול, ר' עקיבא בן יוסף ור' יהודה בן בבא, ר' חנינא בן תרדיון ור' ישבב הסופר, ר' אלעזר (נ"א ר' יהודה) בן דמא ור' חנינא בן חכנאי, ר' חוצפית המתורגמן ור' אלעזר בן שמוע. אלו הן עשרה הרוגי מלכות שנהרגו על שמכרו את יוסף, וקטן שבכולם היה ר' ישמעאל כ"ג. אמר להם אם דעתכם שתחלקו עמי בעון שאזכיר השם עכשיו אעלה לרקיע ונדע, אם נגזרה גזרה זו מן השמים אנו מקבלין עלינו ואם אינה מן השמים אני יכול לבטלה בשם. אמרו לו עונך מופלג בינינו. ולמה זכה ר' ישמעאל לכך, מפני שאביו ר' אלישע כ"ג לא היו מתקיימים לו בנים, בשעה שאשתו היתה יולדת בן מיד היה מת אותו הילד. אמרה לו אשתו מפני מה הצדיקים הללו יש להם בנים צדיקים ואנו אין לנו בן אחד, אמר לה מפני שהם נוהגים בנפשם טבילה בשעה שהם עולים למטה בין בדבר (בתשמיש) בין שלא בדבר הם ונשיהם. אמרה לו אף אנו נהוג בעצמנו כך, קבלו עליהם לעשות כך מהיום והלאה. פעם אחת הלכה לבית הטבילה טבילה ויצאתה וראתה לפני חזיר, וחזרה וטבלה וראתה לפני גמל, וכן אירע לה כמה פעמים ובכל זאת חזרה וטבלה. לסוף אמר הקב"ה למטטרון שר הפנים רד לפני צדקת זו שהלילה הזה תתעבר בבן זכר וישמעאל שמו. באותה שעה ירד מטטרון ועמד לפניו בצד אחד ביציאתה וגם גבריאל ירד ועמד בצד השני ונתעטף וקישט את עצמו בבגדים נאים ועמד על פתח בית המקוה, מכאן אתה למד שצריך אדם לקשט עצמו בבגדים נאים וילך ויעמוד לפני האשה בשעה שהיא עולה מבית הטבילה. ועמד גבריאל על פתח בית המקוה וראתה אותו ועלתה לביתה ונתעברה אותו הלילה בר' ישמעאל, והיה דמותו יפה כדמות גבריאל. - ובזמן שהיה רוצה לעלות לרקיע היה מזכיר את השם ורוח נושאו ופורה באויר ועולה לרקיע, ובא גבריאל לקראתו והיה מספר לו כל דבר שהיה רוצה, ובאותה שעה שהזכיר את השם קבלתו רוח סערה והעלתה אותו לשמים, וכיון שעלה פגע בו מטטרון שר הפנים אמר לו מי אתה? א"ל אני ישמעאל בן אלישע כהן גדול, אמר לו אתה ישמעאל שקונך משתבח בכך כל היום ואומר יש לי עבד בארץ כמותך זיוו כזיוך ומראהו כמראך? אמר לו אני הוא ישמעאל. אמר לו מה טיבך במקום הזה, א"ל גזרה גזרה עלינו המלכות להרוג עשרה מחכמי ישראל, ועליתי לידע אם גזרה זו מן השמים נקבלנה עלינו ואם לאו שאינה מן השמים יכולים אנו לבטלה. אמר לו במה אתם יכולים לבטלה, א"ל בשם, א"ל מטטרון שר הפנים אמר לי ישראל שגלה לכם הקב"ה סוד השם שלא גלה אותו למלאכי השרת, שאתם יכולים לבטל את הגזרות בשם המפורש. אך אי ישמעאל בני כך שמעתי מאחורי הפרגוד בת קול צווחת ואומרת עשרה מחכמי ישראל מסורין למלכות. א"ל ר' ישמעאל למה, א"ל מפני שהיתה מריבה לפני הקב"ה סמאל עם מיכאל ואמר לפניו רבש"ע כלום כתבת בכל התורה את אחת לבטלה, והלא כתיב לא נפל דבר אחד וגו', והנה כתיב וגונב איש ומכרו וגו', ובני יעקב שמכרו את יוסף עדיין לא גבית מהם דינם. מיד גזר הקב"ה על עשרה מחכמי ישראל שיהרגו. השיב ר"י ואמר ולא מצא הקב"ה עשרה שיפרע מהם דינו של יוסף אלא ממנו? א"ל מטטרון אי ישמעאל חייך לא מצא הקב"ה עשרה שקולים כבני יעקב כ"א אתם, אמר לו ומה זה לפניך? א"ל מזבח, א"ל וכי קרבן ומזבח יש למעלה, א"ל כל מה שיש למטה יש למעלה, דהא כתיב בנה בניתי בית זבול לך (מ"א = מלכים א' ח' י"ג). אמר לו ומה אתם מקריבים עליו, וכי יש לכם פרים אילים וכבשים? א"ל אין לנו לא פרים ולא אילים וכבשים אלא נשמותיהם של צדיקים אנו מקריבים עליו לפני הקב"ה. כיון ששמע ר"י כך אמר הא למדתי מה שלא שמעתי מעולם, וכיון ששמע את דברי מטטרון ירד לארץ ומצא את חבריו בתענית ובתפלה, אמרו לו מה בידך, אמר להם לכו ורחצו והטהרו ולבשו תכריכין שלכם שגזרה זו מלפני הקב"ה. א"ר ישמעאל כשבאתי והעדתי עדות זו מלפני כסא הכבוד, שמוחו כל חברי וישבו לפני ר' חנוניא בן הקנה ועשו משתה ושמחה, וישב ר' ישמעאל ורשב"ג בן זוגו והיו שמחין ומתאבלין, מתאבלין משמאל שנקנסה עליהם מיתה משונה, ושמחין ומרקדין מימין על שהבטיחם הקב"ה שהם שקולין כבני יעקב, ולא עוד אלא שאמר להם הנשיא בשמחתם: אלהי ישראל יקבל נפשותינו קרבן לעשות מהן נקם ברומי הרשעה, נגילה ונשמחה בשמחת כנור ועוגב, והיו יושבים ועוסקין בהלכות פסח ושונים אלו עוברין בפסח כותח הבבלי זה אומר מחמיץ וזה אומר אינו מחמיץ, ולא הספיקו לגמור את ההלכה עד שבא הגמון של מלך וחרבו שלופה בידו, אמר להם עדיין לבככם פנוי בתורה והרי אתם יודעים קצכם שנקנסה עליכם דין מיתה.

5) בראשית פרק לה

(טז) ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה:

(יז) ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך בן:

(יח) ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין:

6) רש"י שמות פרק טו פסוק ו

(ו) ימינך ימינך - שתי פעמים, כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין:

7) רש"י בראשית פרק מג

(ל) כי נכמרו רחמיו - שאלו יש לך אח מאם, אמר לו אח היה לי ואיני יודע היכן הוא. יש לך בנים, אמר לו יש לי עשרה, אמר לו ומה שמם, אמר לו (להלן מו כא) בלע ובכר וגו', אמר לו מה טיבן של שמות הללו, אמר לו כולם על שם אחי והצרות אשר מצאוהו, בלע שנבלע בין האומות. בכר שהיה בכור לאמי. אשבאל ששבאו אל. גרא שנתגייר באכסניא. ונעמן, שהיה נעים ביותר. אחי וראש אחי היה וראשי היה. מופים מפי אביו למד. וחופים שלא ראה חופתי ולא ראיתי אני חופתי. וארד שירד לבין האומות, כדאיתא במסכת סוטה (לו ב) מיד נכמרו רחמיו:

8) בראשית פרק מה

(יד) ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו:

9) רש"י בראשית פרק מה

(יד) ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך - על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימן וסופן ליחרב:

10) שיר השירים פרק ז

(א) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים:

(ב) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן:

11) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ג עמוד א

ואומר +שיר השירים ז+ מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב. דרש רבא: מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב - כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל, בת נדיב - בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב, שנאמר +תהלים מ"ז+ נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב? אלא: אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים.

12) דברים פרק כה

(ה) כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה:

(ו) והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל:

(ז) ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי:

(ח) וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה:

(ט) ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו:

(י) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל: ס

13) מדרש הגדול

ד"א, אם מחוט ניתן לבניו חוט של זהורית שהיה מלבין ביוה"כ שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ובשכר שאמר ועד שרוך נעל ניתן לבניו שלש רגלים בשנה שנאמר מה יפו פעמיך בנעלים.

14) ספר ליקוטי אמרים (התניא)

ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד רק שהגופים מחולקים. ולכן עושים גופם עיקר ונפשם טפלה אי אפשר להיות אהבה ואהבה אמיתית ביניהם אלא התלויה בדבר לבדה. וז"ש הלל הזקן על קיום מצוה זו זהו כל התורה כולה ואידך פירושא הוא כו'. כי יסור ושורש כל התורה הוא להגביה ולהעלות הנפש על הגוף מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא דכל עלמין גם להמשיך אור א"ס ב"ה בכנסת ישראל כמ"ש לקמן דהיינו במקור נשמות כל ישראל למהוי אחד באחד דוקא ולא כשיש פירוד ח"ו בנשמות דקב"ה לא שריא באתר פנים וכמ"ש ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך וכמ"ש במ"א באריכות.

10. And in the seventh year of this week he sent Joseph to learn about the welfare of his brothers from his house to the land of Shechem, and he found them in the land of Dothan.
11. And they dealt treacherously with him, and formed a plot against him to slay him, but changing their minds, they sold him to Ishmaelite merchants, and they brought him down into Egypt, and they sold him to Potiphar, the eunuch of Pharaoh, the chief of the cooks, priest of the city of 'Elew.
12. And the sons of Jacob slaughtered a kid, and dipped the coat of Joseph in the blood, and sent (it) to Jacob their father on the tenth of the seventh month.
13. And he mourned all that night, for they had brought it to him in the evening, and he became feverish with mourning for his death, and he said: 'An evil beast hath devoured Joseph'; and all the members of his house [mourned with him that day, and they] were grieving and mourning with him all that day.
14. And his sons and his daughter rose up to comfort him, but he refused to be comforted for his son.
15. And on that day Bilhah heard that Joseph had perished, and she died mourning him, and she was living in Qafratef, and Dinah also, his daughter, died after Joseph had perished.
16. And there came these three mournings upon Israel in one month. And they buried Bilhah over against the tomb of Rachel, and Dinah also. his daughter, they buried there.
17. And he mourned for Joseph one year, and did not cease, for he said 'Let me go down to the grave mourning for my son'.
18. For this reason it is ordained for the children of Israel that they should afflict themselves on the tenth of the seventh month -on the day that the news which made him weep for Joseph came to Jacob his father- that they should make atonement for themselves thereon with a young goat on the tenth of the seventh month, once a year, for their sins; for they had grieved the affection of their father regarding Joseph his son.
19. And this day has been ordained that they should grieve thereon for their sins, and for all their transgressions and for all their errors, so that they might cleanse themselves on that day once a year.

16) בראשית פרק מו

- (כח) ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן:
(כט) ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ועוד:
(ל) ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי:
(לא) ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו אלי:
(לב) והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרם וכל אשר להם הביאו:
(לג) והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם:
(לד) ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן:

17) ילקוט שמעוני תורה פרשת בראשית רמז לה

הגיע ליל י"ט של פסח קרא אדם לבניו אמר עתידין ישראל להקריב קרבנות פסחיהן הקריבו גם אתם לפני בוראכם והביא קין מותר מאכלו קליות זרע פשתן והבל הביא מבכורות צאנו כבשים שלא נגזזו,

18) ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסד

מלתהו טוב ולא רע שנאמר ולאברם היטיב בעבורה, דרשה צמר ופשתים בין יצחק לישמעאל שנאמר ותאמר (שרה) לאברהם גרש וגו'

19) בית יוסף אורה חיים סימן תרנא אות יא (ב) ד"ה אם צריך

ה"ר מנחם מרקנ"ט כתב בפרשת אמור (ד"ה ולקחתם) צריך לסמוך האתרוג עם שאר המינים שלא להפרידה מן הבנין וסוד זה נגלה אלי בחלום בליל יום טוב הראשון של חג הסוכות בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי שמו הרב ר' יצחק ראיתי בחלום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א והיה מרחיק ה"א אחרונה מן השלש אותיות הראשונות ואמרתי לו מה זה עשית והשיב כך נוהגים במקומינו ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם ואשתומם על המראה ואין מבין למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג והבנתי פתרון חלומי וחזר בו ורז"ל רמזו סוד זה בויקרא רבה (פר' אמור ל ט) אמר[ו] שם פרי עץ הדר (ויקרא כג מ) זה הקדוש ברוך הוא שנאמר (תהלים צו ו, דה"א טז כז) הוד והדר לפניו, כפות תמרים זה הקדוש ברוך הוא שנאמר (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח, וענף עץ עבות זה הקדוש ברוך הוא שנאמר (זכרי' א ח) והוא עומד בין ההדסים, וערבי נחל זה הקדוש ברוך הוא שנאמר (תהלים סח ה) סולו לרוכב בערבות תראה שכל המינים האלו רומזים בשם יתברך עכ"ל: